Oikeushallinto-osasto
Oikeusapu- ja ulosottoyksikön päällikkö,
hallitusneuvos Merja Muilu

5.10.2017

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI TALOUS- JA VELKANEUVONNASTA (HE 102/2017)

Arvoisa puheenjohtaja, hyvät lakivaliokunnan jäsenet

Hallituksen esityksessä laiksi talous- ja velkaneuvonnasta (102/2017) ehdotetaan säädettäväksi uusi laki talous- ja velkaneuvonnasta. Samalla kumottaisiin voimassa oleva samanniminen laki talous- ja velkaneuvonnasta (713/2000).

Nykytila

Talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä vastaavat voimassa olevan lain mukaan osin Kilpailu- ja kuluttajavirasto, osin aluehallintovirastot ja osin kunnat. Talous- ja velkaneuvonnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Aluehallintovirastot vastaavat siitä, että talous- ja velkaneuvontaa on riittävästi saatavilla. Ensisijaisesti palvelun järjestää kunta aluehallintoviraston kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisesti. Aluehallintovirasto ja kunta voivat sopia, että kunta huolehtii tehtävästä yhden tai useamman kunnan puolesta. Kunta voi huolehtia talous- ja velkaneuvontapalveluista myös ostamalla ne tehtävien hoitamiseen sopivalta palvelujen tuottajalta. Aluehallintoviraston on hankittava talous- ja velkaneuvontapalvelut sopivalta palvelun tuottajalta, jos kunta ei kuulu minkään sopimuksen piiriin.

Vuonna 2016 velkaneuvonnan palveluja on tarjonnut toimeksiantosopimusten perusteella 52 palveluntuottajaa. Talous- ja velkaneuvonnan palveluita varten on käytetty vuonna 2016 noin 152 henkilötyövuotta.

Talous- ja velkaneuvonnan tilannetta on vuonna 2015 selvitetty työ- ja elinkeinoministeriön asettamassa työryhmässä (TEM Konserni 28/2015). Työryhmä näki kansalaisten kannalta ongelmana sen, että mahdollisuudet saada talous- ja velkaneuvonnan palveluja vaihtelevat huomattavasti eri puolilla maata. Suurin osa talous- ja velkaneuvontayksiköistä on pieniä yksiköitä, joissa esimerkiksi lomien ja poissaolojen ajaksi ei välttämättä ole saatavissa sijaista. Pienissä yksiköissä myöskään toiminnan kehittämiselle ei ole riittäviä edellytyksiä.

Hallinnon näkökulmasta nykyinen järjestämistapa koettiin moniportaiseksi ja monimutkaiseksi. Lisäksi valtion korvauksella katetaan vain osa neuvonnan kustannuksista, minkä vuoksi palvelujen saatavuus on suurelta osin kuntien vapaaehtoisen rahoituksen varassa.

Työryhmä katsoi, että palvelujen organisointi tulisi siirtää yhden valtiollisen toimijan vastuulle. Ryhmä selvitti erilaisia vaihtoehtoja ja ehdotti, että palvelut siirretään oikeusaputoimistojen tehtäväksi.

Esityksen sisältö

Esityksessä ehdotetaan, että talous- ja velkaneuvonnan järjestäminen siirretään oikeusapu- ja edunvalvontapiirien tehtäväksi vuoden 2019 alusta lukien. Palvelua tuottaisivat oikeusapu- ja edunvalvontapiireissä oikeusaputoimistot. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit voisivat myös hankkia talous- ja velkaneuvonnan palveluja ostopalveluina.

Oikeusapu- ja edunvalvontapiirejä on kuusi, joissa kussakin on 3-4 oikeusaputoimistoa ja 3-4 edunvalvontatoimistoa. Toimistoilla on toimipaikkoja yhteensä noin 160, joista noin 80:ssä on jatkuvasti henkilökuntaa paikalla.

Talous- ja velkaneuvonnan sisältöön ei esitetä muutoksia. Nykyisin työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimiva taloudenhallinnan neuvottelukunta voisi jatkossa toimia oikeusministeriön yhteydessä. Siitä säädettäisiin edelleen tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Esityksen tavoitteena on, että kansalaiset saavat talous- ja velkaneuvonnan palveluja yhtenäisemmin ja mahdollisuudet saada sähköisiä palveluja paranevat.

.

Henkilöstön asema

Esityksessä ehdotetaan, että nykyinen talous- ja velkaneuvonnan henkilöstö siirtyy liikkeenluovutuksen periaattein oikeusapu- ja edunvalvontapiireihin. Siirtyminen koskee esityksen mukaan niitä talous- ja velkaneuvonnan henkilöitä, jotka ovat 1.10.2017 toimineet päätoimisesti talous- ja velkaneuvonnan tehtävissä. Päätoimiseksi katsotaan sellaiset henkilöt, joiden työajasta talous- ja velkaneuvonnan tehtäviä on ollut vähintään 70 %. Siirtyvä henkilöstö siirtyy sen oikeusapu- ja edunvalvontapiirin tehtäviin, jonka alueella nykyinen palveluntuottaja toimii. Henkilön suostumuksella on mahdollista siirtyä myös toisen oikeusapu- ja edunvalvontapiirin virkaan.

Keväällä 2017 tehdyn kyselyn perusteella voidaan arvioida, että siirtyvien henkilöiden määrä on noin 135. Lopullinen siirtyvien henkilöiden määrä selviää jatkovalmistelussa.

Taloudelliset vaikutukset

Kunnille ja valtiolle talous- ja velkaneuvonnasta aiheutuneet kustannukset ovat olleet yhteensä 8,8 miljoonaa euroa vuodessa vuosina 2015 ja 2016.

Valtion rahoitusosuus oli vuonna 2015 noin 5,7 miljoonaa euroa ja vuonna 2016 noin 4,7 miljoonaa euroa. Osa kunnista on lisäksi rahoittanut toimintaa vapaaehtoisesti. Vuonna 2015 näiden kuntien rahoitusosuus oli 3,1 miljoonaa euroa ja vuonna 2016 noin 4,1 miljoonaa euroa.

Hallituksen kehyspäätöksessä talous- ja velkaneuvontaan on varattu 7,7 miljoonaa euroa vuodesta 2019 lähtien. Valtion menot kasvavat muutoksen johdosta 3 miljoonaa euroa ja kuntien menot vähenevät noin 4,1 miljoonaa euroa verrattuna vuoden 2016 tasoon. Talous- ja velkaneuvontaan varattu määräraha on siten noin 1,1 miljoona euroa pienempi kuin palveluun on käytetty vuosina 2015 ja 2016.

Vuoden 2018 talousarvioehdotuksessa on varattu talous- ja velkaneuvonnan muutosta koskevaan valmisteluun 4 miljoonaa euroa.